

Opgaven

Concept H1

Welvaart en groei

Naam:

Paraaf docent
d.d.

Instructie:

In overleg met de docent wordt onderstaande planning gemaakt. In principe mag je niet achterlopen op deze planning. Als dit toch gebeurt moet je met je docent overleggen hoe de achterstand zo snel mogelijk in te lopen.

- Opgaven maak je altijd in dit boekje (links van de opgave).
- Bij het beantwoorden van vragen begin je met het herhalen van de vraag. Bij de toetsen wordt hierop ook gelet.

Planning Concept H Welvaart en groei:

WEEK:	LESWEEK:	LES:	TAAK / SCHOOLWERK:
	1	1	<i>Planning en instructie Concept H1</i>
		2	Opgave 1 t/m 4
		3	Opgave 4 t/m 8
	2	1	<i>Instructie Concept H1</i>
		2	Opgave 9 t/m 12
		3	Opgave 13 t/m 16
	3	1	<i>Instructie Concept H1</i>
		2	Opgave 16 t/m 22
		3	Opgave 23 t/m 26 + Deadline

De lessen:

Economie is een vak waarbij het maken van veel opgaven belangrijk is. Na de instructie moet de lesstof worden geoefend. In principe kun je - mits je tijdens de lessen aandachtig doorwerkt - bijna alle opgaven in de les maken en controleren (onder begeleiding van de docent). Er zullen echter momenten zijn waarop je zelfstandig opgaven moet (af)maken en nakijken. Tijdens het maken van de opdrachten economie kun je gebruik maken van de uitwerkingen die bij de opgaven horen. Deze zijn te vinden op het internet:

<http://www.economie.dse.nl>

Controle:

Nadat je de opgaven hebt gemaakt moet je aan de hand van de uitwerkingen je antwoorden controleren en corrigeren met een andere kleur pen. Zo zie je bij het leren wat moeilijk was. Bij elke module wordt de voortgang door de docent gecontroleerd en geregistreerd. Je dient er zelf ook op toe te zien dat elke afgeronde module door de docent wordt afgetekend. Dit is het (verplicht) handelingsdeel van het PTA.

Verdieping:

Deze stof wordt herhaald en verdiept in een integratiemodule

Opgave H1-1

Van een economie vergelijkbaar met de Nederlandse economie is over 2010 is de volgende staat van Middelen en Bestedingen gegeven: (bedragen in miljarden dollar):

Samenstelling nationaal product:

Loonkosten	\$	206
Overige kosten	\$	194
Indirecte belastingen	\$	45
Afschrijvingskosten	\$	54
		+
Nationaal product:	\$	499

Samenstelling nationale bestedingen:

Gezinsconsumptie	\$	297
Overheidsbestedingen	\$	74
Bruto investeringen	\$	110
		+
Nationale bestedingen:	\$	481

- a) *Hoe worden indirecte belastingen ook wel genoemd? Geef er tevens een voorbeeld van.*
- b) *Leg uit dat bedrijven wel afschrijven op vast kapitaal, maar niet op vlottend kapitaal.*
- c) *Hoe groot is het nationaal inkomen?*
- d) *Hoe groot is het nationaal spaarsaldo?*

In de staat van Middelen en Bestedingen hierboven zijn de gegevens over de handel (de zogenaamde handelsbalans of goederenrekening) met het buitenland nog niet verwerkt: De import en de export van goederen worden niet vermeld.

- e) *Beredeneer met behulp van de staat van Middelen en Bestedingen of dit land een tekort of een overschot op de handelsbalans over 2010 had.*
- f) *Reken uit hoe groot dit overschot of tekort op de handelsbalans over 2010 was.*

In de staat van Middelen en Bestedingen hierboven zijn alleen de officiële cijfers verwerkt. Dat is logisch, omdat de overheid alleen daarover de beschikking heeft. De officiële cijfers geven geen compleet beeld van de werkelijke productie in ons land.

- g) *Leg uit dat er onderscheid is tussen de werkelijke productie en de gemeten productie, zoals die voorkomt in de staat van Middelen en Bestedingen.*

Opgave H1-2

Uit de krant van 11 augustus 2004:

“Ook tweede kwartaal Philips gunstig”

AMSTERDAM,

“Philips heeft in het tweede kwartaal van dit jaar de opgaande lijn weten vast te houden. Het elektronicaconcern boekte een winst van 402 miljoen euro tegenover 260 miljoen euro in het eerste kwartaal. Direct na het bekend worden hiervan, rukte de koers van aandelen Philips op naar een hoogtepunt van € 58,50 per aandeel”.

- a) *Met hoeveel procent (op 1 decimaal) is de winst in het tweede kwartaal gestegen ten opzichte van het eerste kwartaal?*
- b) *Wat zijn aandelen?*
- c) *Wat versta je onder de koers van een aandeel?*
- d) *Waardoor wordt de koers van een aandeel in het algemeen bepaald?*
- e) *Hoe komt het dat de koers van de aandelen Philips als gevolg van de winststijging steeg?*

Philips verwacht niet, dat de opgaande lijn zich zal voortzetten. In de eerste helft van 2004 stuwde het Europees kampioenschap voetbal de vraag naar televisies op. Ook denkt Philips meer negatieve gevolgen van de lage dollarkoers te zullen gaan voelen.

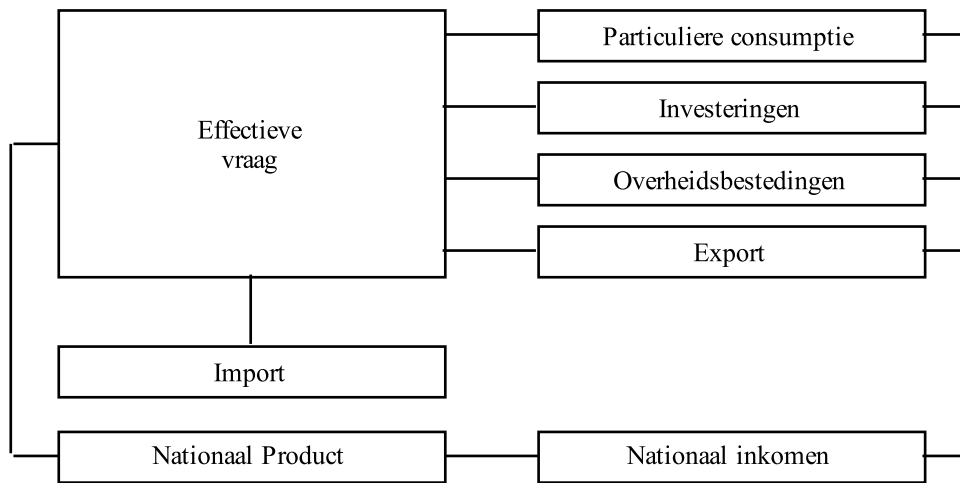
- f) *Had de opleving bij Philips een conjuncturele- of een structurele oorzaak? Verklaar.*
- g) *Leg uit dat Philips negatieve gevolgen zal ondervinden van een lagere dollarkoers. Geef twee mogelijke verklaringen.*

De verbeterde gang van zaken heeft er wel toe geleid dat er meer mensen bij Philips werken. Ook gaat het elektronicaconcern weer investeren in nieuwe activiteiten. De uitbreiding is een chipfabriek in Nijmegen. Dit is een investering van 500 miljoen euro.

- h) *Antwoord steeds met ja of nee, en motiveer je antwoord:
De investering in Nijmegen is een ...*
 1. *netto investering*
 2. *vervangingsinvestering*
 3. *investering in vlottende activa*
 4. *uitbreidingsinvestering*
 5. *diepte-investering*
- i) *Bedenk drie factoren die de omvang van de investeringen bepalen.*

Opgave H1-3

In het blad “Finesse” stond de volgende economische kringloop.

- a) *Verklaar in woorden dat het nationaal product gelijk is aan het nationaal inkomen.*
 b) *Leidt de invoer tot een groter of tot een kleiner nationaal product? Motiveer je antwoord.*

Met behulp van de kringloop kan worden uitgelegd dat de overheidsbestedingen zowel uit indirecte- als uit directe belastingen betaald worden.

- c) *Geef in de kringloop aan waar de overheid directe belastingen int en waar ze indirecte belastingen int. Noem tevens voorbeelden van deze belastingen.*

Veronderstel dat bij de kringloop de volgende cijfers horen:

investerings (= I)	€	45 miljard
uitvoer (= E)	€	10 miljard
invoer (= M)	€	30 miljard
overheidsbestedingen (= O)	€	25 miljard
totale belastingen (= B)	€	5 miljard

- d) *Is er sprake van een overschot of tekort op de handelsbalans? Motiveer je antwoord.*
 e) *Is er sprake van een begrotingstekort of begrotingsoverschot? Motiveer je antwoord.*

Bekend is nog dat de besparingen (= S) van de gezinnen € 45 miljard zijn.

- f) *Wie behoren tot de particuliere sector?*
 g) *Beredeneer met behulp van de gegevens hoe groot het saldo is van de particuliere sector.*
 h) *Leg het verband uit tussen de saldi van de overheid, de particuliere sector en het buitenland.*

Opgave H1-4

Uit het NRC van 20 januari 2005:

“Miljarden spaargeld naar België en Luxemburg”

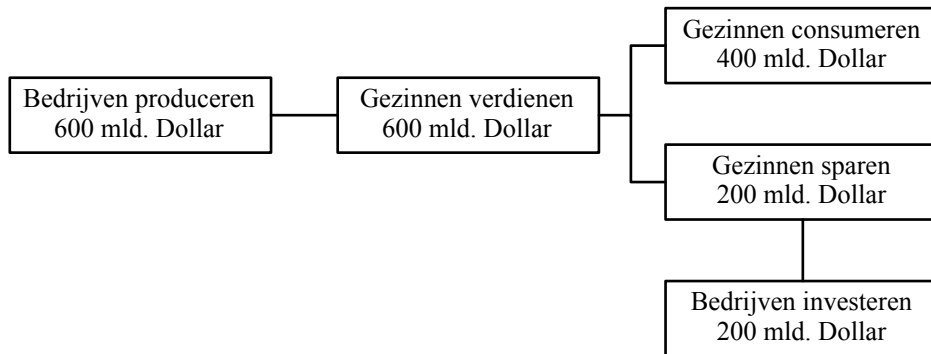
ROTTERDAM,

De kapitaalvlucht van Nederlandse spaarders naar België en Luxemburg bedraagt over de periode 2004 tot en met 2003 11,6 miljard euro. Dit valt op te maken uit cijfers van DNB. De enorme bedragen die over de grens verdwijnen naar buitenlandse spaarrekeningen zijn duidelijk een signaal dat “Nederland een fiscale knevelstaat dreigt te worden”, aldus drs. Ravesloot van DNB. Hij is daarom ook voorstander van een verhoging van de rentevrijstelling voor de inkomstenbelasting. In Nederland is deze voor een alleenstaande € 1.000 tegenover € 7.000 in Duitsland.

- a) *Maak een keuze:
In het artikel is sprake van een open / gesloten economie. Motiveer je keuze.*
- b) *Beredeneer of er sprake is van een spaarlek.*
- c) *Levert het beleggen in het buitenland inkomsten op voor Nederland?*
- d) *Wat wordt bedoeld met de rentevrijstelling?*
- e) *Op welke manier kan Nederland de kapitaalvlucht inperken?*
- f) *Op welke deelrekening van de betalingsbalans worden de spaargelden geboekt die Nederlanders aanhouden in het buitenland. Geef ook aan op welke zijde de bedragen worden geboekt.*
- g) *Op welke deelrekening van de betalingsbalans wordt de rente geboekt die op deze spaarrekeningen wordt betaald. Geef ook aan op welke zijde de rente worden geboekt.*

Opgave H1-5

De economische kringloop laat zien hoe het geld door de economie stroomt. Een voorbeeld ervan staat hieronder:

Het stroomdiagram is niet meer dan een model. Een model is een vereenvoudiging van de werkelijkheid. Stel dat jij het model moest aanpassen.

- Waarom worden in een model niet alle relaties getekend?*
- Bedenk tenminste drie mogelijke aanpassingen in het model.*
- Beschrijf zo kort mogelijk wat het model hierboven laat zien.*

Uit het stroomdiagram blijkt hoe het spaarlek wordt teruggepompt in de economie.

- Wat wordt bedoeld met een spaarlek?*
- Leg uit dat de economie wordt verstoord als het spaarlek niet wordt teruggepompt.*

In bovenstaand stroomdiagram zijn elementen aanwezig, die doen denken aan de theorie van Keynes.

- Wat doet je denken aan de theorie van Keynes?*
- Is het model van Keynes is korte- of langetermijnmodel? Verklaar.*
- Schrijf eens twee formules op die thuis horen in het model van Keynes en die je uit het stroomdiagram kan aflezen.*
- Schrijf ook de evenwichtsvoorwaarde op van Keynes, zoals je die uit het stroomdiagram kan aflezen.*

Uit het stroomdiagram valt ook de (inkomens)multiplier af te leiden.

- Leg de werking van de inkomensmultiplier uit.*
- Hoe groot is de multiplier in het stroomdiagram hierboven?*
- Maak een keuze:
De multiplier is groter naarmate de consumptiequote groter / kleiner is.
Motiveer je antwoord.*

Opgave H1-6

Uit Finesse van september 2002:

“Economische situatie Nederland gezond”

DEN HAAG,

Ook al is Nederland een klein landje, toch spelen we graag een voortrekkersrol op internationaal niveau. Als we mee willen doen op internationaal niveau moeten echter wel de overheidsfinanciën in orde zijn.

- a) *Leg uit waarom ongezonde overheidsfinanciën slecht zijn voor onze “voortrekkersrol op internationaal niveau”.*

In hetzelfde blad lezen we:

“Extra investeringen in de infrastructuur van ons land zijn nodig. Ook zal meer aandacht gegeven dienen te worden aan scholing en onderzoek. Bij dit alles past ook de zorg voor het milieu”.

- b) *Maak een keuze:*

In het stukje tekst boven deze vraag gaat het om

- 1) *de conjunctuur.*
- 2) *de structuur.*
- 3) *zowel de conjunctuur als de structuur.*

Motiveer je antwoord.

- c) *Wat versta je onder de infrastructuur?*

- d) *Kan de doelstelling van een sterke economie in conflict komen met de zorg voor het milieu? Verklaar.*

Vervolgens lezen we nog in het blad:

“Wij willen nogal wat. Bij al deze plannen worden we helaas niet geholpen door een stevige economische groei. De economische groei in veel industrielanden blijft achter. Het herstel in de economie van de Verenigde Staten is minder dan verwacht. Ook in Duitsland en Japan loopt de groei harder terug dan verwacht”.

- e) *Wat voor invloed ondervindt onze economische groei van een tegenvallende groei in veel industrielanden? Licht je antwoord toe.*

- f) *Maak een keuze:*

Een tegenvallende economische groei heet een depressie / recessie.

“De hoop is echter dat deze conjuncturele inzinking van tijdelijke aard zal zijn en dat omstreeks 2005 er weer sprake zal zijn van een hausse”.

- g) *Wat versta je onder het begrip ‘conjunctuur’?*

- h) *Wat is een ‘hausse’?*

Opgave H1-7

Het nationaal inkomen van Nederland zal € 626 miljard bedragen in 2005. De opbouw hiervan ontleen we aan de Macro Economische Verkenning van het Centraal Planbureau.

Nationaal inkomen	(= Y)	€ 626 miljard	
Particuliere consumptie	(= C)	€ 378 miljard	
Particuliere investeringen	(= I)	€ 95 miljard	
Overheidsbestedingen	(= O)	€ 119 miljard	
Totale uitvoer	(= E)	€ 334 miljard	
Totale invoer	(= M)	€ 300 miljard	2005

- Controleer de berekening van het nationaal inkomen met behulp van een berekening.*
- Hoe groot zijn de nationale bestedingen in 2005?*
- Is er sprake van een overschot of van een tekort op de Nederlandse betalingsbalans in 2005? Hoe groot is dit overschot of tekort?*

In de hierboven genoemde tabel is rekening gehouden met zowel de overheid als het buitenland. In een eenvoudig Keynesiaans model (zonder overheid en buitenland) is dat echter niet het geval.

In een dergelijk eenvoudig model geldt als evenwichtsvoorwaarde:

$$Y = C + I$$

In het overige van deze opgave gaan we uit van een dergelijk eenvoudig model van Keynes.

Zonder rekening te houden met overheid en buitenland zouden de volgende cijfers van toepassing zijn op Nederland:

		2004	2005
Nationaal inkomen	(= Y)	€ 452 miljard	€ 473 miljard
Nationale consumptie	(= C)	€ 364 miljard	€ 378 miljard
Nationale investeringen	(= I)	€ 88 miljard	€ 95 miljard

Met behulp van deze gegevens kan de stijging van het nationaal inkomen in 2005 verklaard worden. Hiervoor gebruiken we de multiplier van de investeringen en de formule:

$$\Delta Y = m \cdot \Delta \text{autonome besteding}$$

- Hoe groot is de multiplier van de investeringen in 2005?*
- Geef een economische verklaring van de werking van de multiplier. Laat daarbij zien hoe het economisch proces zich in de loop van de tijd ontwikkelt.*

Opgave H1-8

Van een gesloten economie zonder overheid is het volgende gegeven:

- Alle gezinnen van het land consumeren samen steeds 62,5% van het nationaal inkomen. Daarnaast consumeren ze onafhankelijk van het nationaal inkomen € 45 miljard. De consumptiefunctie luidt dus: $C = 0,625 Y + 45$
- Alle bedrijven samen investeren voor een bedrag van € 195 miljard.
- De investeringen worden betaald uit geleend geld. De bedrijven lenen dit geld van de banken. De banken trekken dat geld aan uit de besparingen van de gezinnen.

- a)** *Welke economische sector ontbreekt in een gesloten economie?*
b) *Bedenk waarom de gezinnen onafhankelijk van het nationaal inkomen € 45 miljard consumeren.*

De algemene notatie van een consumptiefunctie luidt:

$$C = c.Y + C_0$$

- c)** *Bepaal aan de hand van de gegevens welke waarde c en C_0 .*
d) *Bereken het evenwichtsinkomen door het model op te lossen.*
e) *Reken uit hoeveel procent van het nationaal inkomen de gezinnen van dit land gemiddeld consumeren bij het evenwichtsinkomen.*
f) *Bereken het saldo van de particuliere sector in 2003.*
g) *Teken de economische kringloop over 2004 met daarin de getallen van de consumptie, besparingen, nationaal inkomen en investeringen.*

Opgave H1-9

Uit de krant:

“KLM op vleugels”

AMSTERDAM,

De winst van de KLM in het tweede kwartaal van 2004 (april tot en met juni) is verdrievoudigd ten opzichte van het tweede kwartaal 1993 en is uitgekomen op 122 miljoen euro. In dezelfde periode in 1993 was de winst nog maar 40 miljoen euro”.

- a) *Leg uit dat een bedrijf als KLM de winstcijfers van een kwartaal niet vergelijkt met een ander kwartaal uit hetzelfde jaar.*

KLM schrijft de hoge winst toe aan een aantal factoren. Ten eerste is het beleid gericht op het versterken van de voorkeur van de klant voor de KLM, het versterken van de marktpositie en het bereiken van een concurrerend kostenniveau. Ten tweede plukken alle luchtvaartmaatschappijen, dus ook KLM, de vruchten van de economische opleving.

- b) *Vind je het versterken van de voorkeur van de klant voor de KLM meer een conjunctuur- of meer een structuurmaatregel van KLM? Verklaar je antwoord.*
- c) *Vind je het bereiken van een concurrerend kostenniveau meer een conjunctuur- of meer een structuurmaatregel van KLM? Verklaar je antwoord.*
- d) *Betreft het ‘vruchten plukken van de economische opleving’ de conjunctuur of de structuur van de economie? Verklaar je antwoord.*

KLM vindt het belangrijk om de kwaliteit van het vervoer te verbeteren. Dit komt ten goede aan het marktaandeel. Om dit te bereiken pleegt KLM zowel product- als procesinnovatie. Het uiteindelijke doel is de klant meer tevreden te stellen.

- e) *Is er binnen de luchtvervoersmarkt sprake van een homogene- of heterogene markt? Verklaar je antwoord.*
- f) *Van welke soort marktform is er sprake binnen de luchtvaartwereld? Verklaar!*
- g) *Leg uit wat het verschil is tussen proces- en productinnovatie.*

Opgave H1-10

Uit de Macro Economische Verkenning 1990:

“De jaren van herstel na 1982 mondden zelfs uit in een periode van hoogconjunctuur; het reëel nationaal inkomen steeg in de jaren 1988-1990 met gemiddeld 3,5% per jaar. Dit ging gepaard met een zeer hoge bezettingsgraad van de bedrijven. De nominale stijging in de jaren 1988-1990 van het nationaal inkomen bedroeg 5%”.

- a) *Geef een omschrijving van het begrip “conjunctuurbeweging”.*
- b) *Leg uit dat de nominale stijging van het nationaal inkomen niet gelijk is aan de reële stijging van het nationaal inkomen.*
- c) *Maak een keuze: In bovenstaande tekst is sprake van*
 - *Onderbesteding*
 - *Bestedingsevenwicht*
 - *Overbesteding*

Een zeer hoge bezettingsgraad heeft als gevaar een aanwakkerende inflatie. Inflatie kan gevolgen hebben voor het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans.

- d) *Leg uit dat een zeer hoge bezettingsgraad inflatie als gevolg kan hebben.*
- e) *Wat voor gevolg kan inflatie hebben op de lopende rekening van de betalingsbalans? Licht je antwoord toe.*

Een stijgende inflatie vertaalt zich meestal ook in een stijgende rentevoet op de kapitaalmarkt. De rentevoet op de geldmarkt reageert minder fel op een stijgende inflatie.

- f) *Leg uit dat de rentevoet (= rentepercentage) op de kapitaalmarkt als gevolg van de inflatie kan stijgen.*
- g) *Waarom reageert de rente op de geldmarkt minder fel op de inflatiecijfers dan de rente op de kapitaalmarkt?*

Wanneer de rente stijgt kan de hausse omslaan in een recessie.

- h) *Wat is een recessie?*
- i) *Leg uit dat door een stijgende rente een recessie kan ontstaan.*

Opgave H1-11

De structurele werkloosheid is een groot probleem voor ons land. Er zijn twee soorten structurele werkloosheid: kwantitatief en kwalitatief.

- a) *Wat versta je onder structurele werkloosheid?*
- b) *Wat is de oorzaak van kwantitatief structurele werkloosheid?*
- c) *Wat is de oorzaak van kwalitatief structurele werkloosheid?*

Behalve de structurele werkloosheid is er ook nog de conjuncturele werkloosheid. Afgezien van het aantal werklozen wordt conjuncturele werkloosheid als een minder groot probleem gezien.

- d) *Waarom is dat zo?*

Als een mogelijke oorzaak van de hoge werkloosheid in ons land wordt gezien de loonhoogte. Het gemiddelde bruto uurloon in 2002 bedroeg € 24,10.

- e) *Veroorzaken hoge lonen conjuncturele- of structurele werkloosheid? Verklaar.*
- f) *Bereken het bruto maandloon van iemand die 40 uur per week werkt.*

Volgens het Statistisch Zakboek waren er in 2002 in Nederland 305.000 geregistreerde werklozen op een beroepsbevolking van 6,61 miljoen. In 2002 was de gemiddelde arbeidsduur per week van de ingeschakelde beroepsbevolking 39,4 uur. Een volledige werkweek is 40 uur.

- g) *Bereken de procentuele werkloosheid in één decimaal nauwkeurig.*
- h) *Hoeveel procent ADV (= Arbeidsduur verkorting) had de gemiddelde werknemer?*

Een mogelijkheid om de werkloosheid te verkleinen, is een verlenging van de ADV.

- i) *Bereken bij hoeveel procent ADV de gehele beroepsbevolking ingeschakeld zou kunnen worden.*

In de praktijk blijkt, dat een verlenging van de ADV niet betekent dat de bedrijven evenredig meer mensen aannemen.

- j) *Hoe komt dat?*

Opgave H1-12

Om de conjunctuurgolf te beïnvloeden heeft zowel de Nederlandse Bank als de Rijksoverheid enige mogelijkheden. In deze opgave bekijken we enkele instrumenten.

- a) *Maak de zin af:
Een schommeling van de conjunctuur is een schommeling van het nationaal inkomen, welke veroorzaakt wordt door ...*
- b) *Waarop zal het beleid van de Nederlandse Bank of het Rijk gericht zijn in een periode van recessie?*

Het Rijk kan door middel van het manipuleren met de belastingtarieven een anticyclisch begrotingsbeleid voeren. Daarnaast heeft de sociale zekerheid een conjunctuurdempende werking.

- c) *Wat betekent “anticyclisch”?*
- d) *Leg uit wat het Rijk met de belastingtarieven zal doen in een situatie van overbesteding?*
- e) *Verklaar de conjunctuurdempende werking van de sociale zekerheid.*

Opgave H1-13

Uit een economisch tijdschrift:

Het arbeidsmarktbeleid is de laatste jaren nummer één. De overheid besteedt er veel aandacht aan, omdat de werkloosheid in ons land veel te hoog is. Bij het arbeidsmarktbeleid hoor je kreten als ‘scholing’, ‘kinderopvang’, ‘passende arbeid’ en ‘arbeidsmobiliteit’.

- a) *Betreft het arbeidsmarktbeleid de vraagkant of van het aanbodkant van de economie? Motiveer je antwoord.*
- b) *Maak een keuze:
Het arbeidsmarktbeleid is conjunctuurbeleid / structuurbeleid. Motiveer je antwoord.*
- c) *Wat versta je onder arbeidsmobiliteit? Hoe kan de overheid de arbeidsmobiliteit vergroten?*

Om de werkloosheid aan te pakken, wil de overheid gebruik maken van het begrip “passende arbeid”.

- d) *Moet de overheid de inhoud van het begrip “passende arbeid” verruimen om de werkloosheid aan te pakken?*

Kinderopvang kan de werkloosheid vergroten, maar levert ook werkgelegenheid op.

- e) *Hoe kan kinderopvang de werkloosheid vergroten?*
- f) *Hoe kan kinderopvang de werkgelegenheid vergroten?*

Opgave H1-14

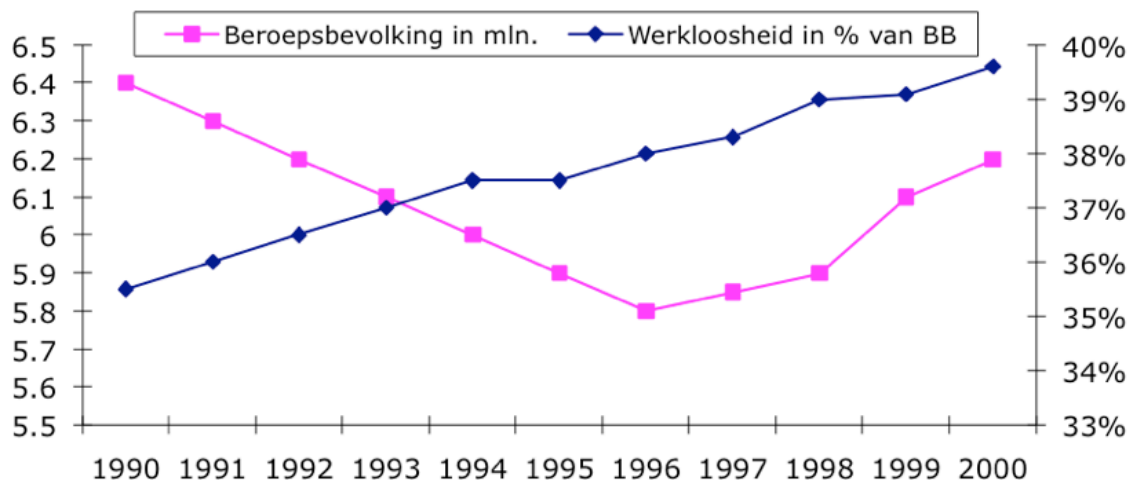
Minister Melkert van Sociale Zaken waarschuwt ervoor dat de economische groei niet gebruikt moet worden voor een “consumptieve inhaalslag”, maar voor “extra investeringen in mensen en in de economie”. De bewindsman vindt vooral het verbeteren van de werkgelegenheid belangrijk. De werkloosheid van 560.000 in 2005 baart hem grote zorgen, omdat dat zelfs 8,8% van de beroepsbevolking is.

- Maak een onderverdeling van de overheidsconsumptie door de twee soorten te noemen waaruit de overheidsconsumptie bestaat.
- Bereken de omvang van de beroepsbevolking in 2005. Rond af in duizenden personen.

Bij het hanteren van het begrip ‘economische groei’, bedoelde de minister de economische groei in enge zin.

- Wat versta je onder economische groei “in enge zin”?
- Noem twee redenen, dat economische groei “in enge zin” niet altijd economische groei “in ruime zin” hoeft te betekenen.

De minister maakt zich ongerust over de werkloosheidscijfers. Met name de werkloosheid onder laaggeschoolden wil hij aanpakken. Hieronder staat een grafiek over de arbeidsmarkt.

- Beschrijf in termen van stijgen / dalen de omvang van de beroepsbevolking in de tijd.
- Geef een definitie van het begrip ‘beroepsbevolking’.
- Leg uit dat de verandering van de werkloze beroepsbevolking geen gelijke tred houdt met de verandering van de omvang van de beroepsbevolking.

Het doel is vooral de werkloosheid onder laaggeschoolden te verkleinen, want in dat stuk van de arbeidsmarkt is de werkloosheid niet alleen het grootst maar ook het hardnekkigste.

- Maak een keuze: De werkloosheid onder laaggeschoolden is een vorm van structurele / conjuncturele werkloosheid.
- Bedenk drie mogelijke maatregelen om de werkloosheid onder laaggeschoolden te verkleinen.

Opgave H1-15

De zogenaamde ‘klassieke economen’ vinden dat de overheid slechts een beperkte rol heeft in de economie. Zij stellen een groot vertrouwen in het marktmechanisme. Zo verdwijnt volgens deze economen een tekort van een bepaald goed automatisch.

a) *Leg uit wat het marktmechanisme inhoudt.*

Veronderstel dat er in Nederland een tekort aan regenkleding wordt geproduceerd.

b) *Leg uit dat dit tekort automatisch zal verdwijnen volgens het marktmechanisme.*

In Nederland is de werkloosheid hoog.

c) *Zal de werkloosheid volgens het marktmechanisme automatisch kunnen verdwijnen? Verklaar.*

Keynesiaanse economen geloven juist dat de overheid het economisch proces moet sturen. Keynes was een econoom uit de jaren dertig.

d) *Maak een keuze en motiveer je antwoord. Kies daarbij één van de vier:*

- 1) *Keynes was een conjunctureconoom. Hij was dus geïnteresseerd in het aanbod.*
- 2) *Keynes was een conjunctureconoom. Hij was geïnteresseerd in de bestedingen.*
- 3) *Keynes was een structureconoom. Hij was dus geïnteresseerd in het aanbod.*
- 4) *Keynes was een structureconoom. Hij was geïnteresseerd in de bestedingen.*

e) *Schrijf een voorbeeld op van een manier waarop de Keynesiaanse economen het economisch proces willen sturen.*

Opgave H1-16

Bij het bedrijf 'Vaarwel' werken 140 mensen. Het bedrijf produceerde in 2004 voor € 7.500.000,- aan opblaasboten. De gemiddelde verkoopprijs van een opblaasboot bedraagt € 50,-. De inkoopwaarde van de grondstoffen is € 1.800.000,-. Deze grondstoffen bestaan hoofdzakelijk uit kunststoffen welke door een chemisch bedrijf gewonnen zijn uit olie. Aan diensten van derden heeft 'Vaarwel' in 2004 een bedrag van € 12.500,- betaald. De afschrijvingen waren in 2004 totaal € 500.000,-.

- a) *Bereken het aantal opblaasboten dat 'Vaarwel' in 2004 produceerde.*
- b) *Bereken de arbeidsproductiviteit in productieaantallen per jaar. Rond af op hele boten.*
- c) *Bereken de netto toegevoegde waarde van 'Vaarwel' over 2004.*
- d) *Bereken de bruto toegevoegde waarde van 'Vaarwel' over 2004.*
- e) *Geef een voorbeeld van diensten van derden.*
- f) *Beredeneer of de kunststoffen voor 'Vaarwel' behoren tot de productiefactor natuur of de productiefactor kapitaal.*

Om de arbeidsproductiviteit te verhogen, wil 'Vaarwel' investeringen plegen.

- g) *Maak een keuze:
'Vaarwel' zal breedte / diepte investeringen plegen. Motiveer je antwoord.*
- h) *Bedenk naast investeringen nog twee andere manieren om de arbeidsproductiviteit te verhogen.*

Om opblaasboten te produceren, maakt 'Vaarwel' gebruik van 7 machines. In 2004 moesten in juni twee machines vervangen worden. Deze vervanging kostte het bedrijf € 500.000,-. Daarnaast werd in december 2004 één extra machine aangeschaft ter waarde van € 300.000,-. De voorraden namen dat jaar met € 50.000,- toe.

- i) *Bereken de kapitaalintensiteit; de verhouding kapitaal t.o.v. arbeid. Ga uit van de situatie per 1 januari 2004.*
- j) *Bepaal schematisch het verschil tussen de bruto- en de netto-investeringen in 2004?*

Opgave H1-17

De bedrijfskolom van wasknijpers bestaat uit verschillende bedrijven, waaronder bedrijf 'Hakhout' en bedrijf 'Knijper'. Hakhout levert het halfproduct aan bedrijf Knijper, die er op haar beurt complete wasknijpers van maakt. De volgende gegevens zijn over één jaar bekend:

	Hakhout:	Knijper:
Totale verkoopopbrengst	€ 2.000.000	€ 5.000.000
Totale inkoopwaarde	€ 800.000	€
Bruto toegevoegde waarde	€ 1.200.000	€

- a) *Hoe groot is de inkoopwaarde van Knijper? Motiveer je antwoord.*
 b) *Hoe groot is de bruto toegevoegde waarde van Knijper?*

De bruto toegevoegde waarde van Hakhout is als volgt opgebouwd:

Loonkosten:	variabel:	€ 800.000
	vast:	€ 200.000
Rentekosten:		€ 150.000
Afschrijvingskosten:		€ 50.000
Winst:		€ 0

Verder is bekend dat de totale loonkosten per werknemer van Hakhout op basis van de CAO-afspraken € 50.000 per jaar bedragen. Ook is bekend dat Hakhout 600 miljoen halfproducten per jaar levert.

- c) *Bereken de netto toegevoegde waarde van Hakhout.*
 d) *Hoe groot is de bijdrage die Hakhout levert aan het netto nationaal product? Motiveer je antwoord.*
 e) *Bereken het aantal werknemers dat Hakhout in dienst heeft.*
 f) *Geef een omschrijving van het begrip 'arbeidsproductiviteit'.*
 g) *Bereken de arbeidsproductiviteit (in eenheden halfproduct) van Hakhout.*

Opgave H1-18

Het CBS rekent de waarde van het nationaal product voor ons land uit. Het nationaal product is gelijk aan de som van alle toegevoegde waarden.

- a) *Wat versta je bij een land onder het begrip 'toegevoegde waarde'? Hoe bereken je de toegevoegde waarde van een land?*
 b) *Leg uit dat het nationaal product ook weer gelijk is aan het nationaal inkomen.*

Er zijn twee redenen, dat het nationaal product geen volledige weergave is van de werkelijke productie in een land.

- c) *Noem deze twee redenen.*

Bij de berekening van het nationaal inkomen, telt het CBS al het geld bij elkaar op dat de gezinnen verdienen. Daarbij hanteert het CBS het begrip loonquote.

- d) *Wat versta je onder de loonquote?*

Het (toegerekende) inkomen van zelfstandigen wordt niet bij de berekening van de loonquote betrokken, terwijl er wel sprake is van arbeid. Een andere tekortkoming van de loonquote is het feit dat de toegevoegde waarde van de overheid (= ambtenarensalarissen) voor de volle 100% uit lonen bestaat.

Het CBS berekend daarom naast de loonquote ook nog een andere (afgeleide) quote die tegemoet komt aan bovenstaande bezwaren.

- e) *Welke quote berekend het CBS ook nog? Noteer de formule.*

Opgave H1-19

Aan de Macro Economische Verkenningen van 2007 zijn de volgende gegevens ontleend.

- Netto nationaal inkomen tegen factorkosten	€ 350 miljard.
- Bruto nationaal inkomen tegen marktprijzen	€ 439 miljard.
- Consumptie	€ 336 miljard.
- Netto investeringen	€ 45 miljard.
- Vervangingsinvesteringen	€ 46 miljard.
- Uitvoer	€ 264 miljard.
- Invoer	€ 252 miljard.

- a) *Leg uit dat het nationaal product tegen factorkosten gelijk is aan de som van de toegevoegde waarden van bedrijven en overheid tegen factorkosten.*
 b) *Bereken de waarde van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen*
 c) *Bereken het saldo van de kostprijsverhogende belastingen en de kostprijsverlagende subsidies.*

De waarde van de investeringen in vlottende activa bedroeg € 3,5 miljard.

- d) *Bereken de waarde van de bruto investeringen in vaste activa.*
 e) *Bereken de waarde van de uitbreidingsinvesteringen.*

Opgave H1-20

Uit de Nationale Rekeningen:

“Voor 2000 was het niveau van het bruto binnenlands product geraamd op 574,3 miljard euro, dat was 37.600 euro per capita (per hoofd). De volumetoename van 0,4% toonde aan dat de economie nog maar nauwelijks groeide”.

- a) *Wat versta je onder het binnenlands product?*
- b) *Leg uit dat een stijging van het binnenlands product een graadmeter is voor de stijging van het nationaal inkomen.*
- c) *Wat versta je onder het nationaal inkomen?*
- d) *Reken het aantal inwoners van Nederland uit.*
- e) *Leg uit dat de groei van het bruto binnenlands product niet gelijk zal zijn aan de volumetoename.*

Het reëel nationaal inkomen per hoofd wordt gezien als een graadmeter voor de welvaart.

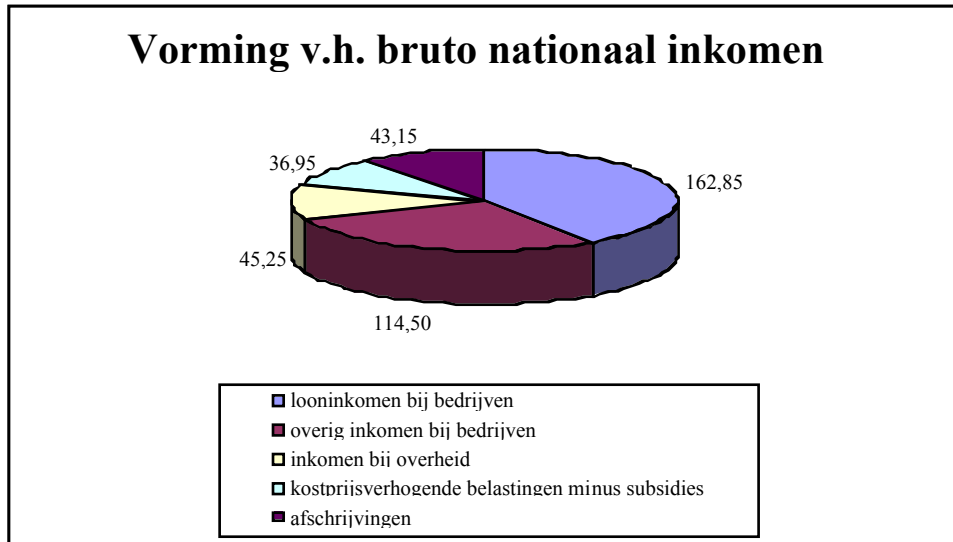
- f) *Wat versta je onder reëel?*
- g) *Wat versta je onder welvaart?*
- h) *Waarom is het reëel nationaal inkomen per hoofd slechts een gebrekkige maatstaf voor de welvaart? Noem tenminste twee redenen.*

In de Macro Economische Verkenning over 2005 verwacht het C.P.B. een groei van het volume bruto binnenlands product met 3% in 2005. Voorts is bekend, dat in 2005 de inflatie 2,75% zal zijn en dat de bevolking in 2005 zal bestaan uit 15.540.000 personen. Het bruto binnenlands product in 2005 zal € 626 miljard zijn. Er is sprake van een bevolkingsgroei van 0,8% in 2005 ten opzichte van 2004.

- i) *Leg in woorden uit waaruit het verschil bestaat tussen bruto- en netto binnenlands product.*
- j) *Bereken de omvang van het bruto binnenlands product per hoofd in 2005.*
- k) *Bereken (in twee decimalen nauwkeurig) met hoeveel procent het bruto binnenlands product per hoofd in 2005 stijgt ten opzichte van 2004.*

Opgave H1-21

De vorming van het bruto nationaal product kan worden weergegeven met onderstaande figuur (2000). Het bruto nationaal product tegen marktprijzen bedraagt € 402,7 miljard. De totale afschrijvingen zijn, zoals uit de grafiek blijkt, € 43,15 miljard. De overheid neemt € 2,6 miljard van de afschrijvingen voor haar rekening.

Beantwoord de volgende vragen m.b.v. de figuur.

- Volgens welke methode is het nationaal product berekend? Motiveer je antwoord.*
- Uit welke onderdelen bestaat het overige inkomen bij bedrijven.*
- Bereken de netto toegevoegde waarde van bedrijven tegen factorkosten.*
- Bereken het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.*
- Zal de marktwaarde van de productie van bedrijven en overheid tegen marktprijzen hoger of lager zijn dan € 402,7 miljard. Motiveer je antwoord.*

Verder is onderstaande tabel gegeven. Alle bedragen in miljarden euro.

particuliere consumptie	239,15
overheidsconsumptie (incl. ambtenarensalarissen)	65,55
bruto investeringen in woningen (door bedrijven)	19,50
overige bedrijfsinvesteringen in vast kapitaal	44,15
bedrijfsinvesteringen in voorraden	3,50
bruto overheidsinvesteringen	10,45
uitvoeroverschot ($E - M$) = $287,60 - 267,20$	20,40

Beantwoord de volgende vragen.

- Bereken de totale bruto bedrijfsinvesteringen.*
- Bereken de uitbreidingsinvesteringen bij bedrijven.*
- Bereken de netto overheidsinvesteringen.*
- Bereken de nationale bestedingen.*
- Wat is het verschil tussen het nationaal inkomen en de nationale bestedingen? Motiveer je antwoord.*

Opgave H1-22

In de Macro Economische Verkenning van het CPB over 2004 stonden de volgende gegevens. De gegevens, die in marktprijzen luiden, zijn zodanig aangepast dat er sprake is van een gesloten economie.

particuliere consumptie	€ 364 miljard
materiële overheidsconsumptie	€ 27 miljard
overheidsconsumptie	€ 85 miljard
bruto investeringen bedrijven	€ 133 miljard
bruto investeringen overheid	€ 15 miljard
bruto nationaal inkomen tegen marktprijzen	€ 597 miljard
kostprijsverhogende belastingen minus subsidies	€ 62 miljard
directe belastingen en overige ontvangsten voor de overheid	€ 93 miljard
afschrijvingen overheid	€ 4 miljard
afschrijvingen bedrijven	€ 65 miljard

- a) *Laat zien hoe het bedrag van € 597 miljard berekend is in de tabel.*
- b) *Bereken de totale netto investeringen.*
- c) *Bereken de door de overheid betaalde ambtenarensalarissen in 2004.*
- d) *Bedenk een voorbeeld van een materiële consumptie door de overheid.*
- e) *Bedenk twee voorbeelden van overige ontvangsten van de overheid.*
- f) *Hoe groot is de toegevoegde waarde van de overheid?*

Bekend is nog dat de overheid behalve de hiervoor genoemde uitgaven aan overheidsconsumptie en -investeringen een bedrag van € 74 miljard uitgeeft in 2004.

- g) *Hoe worden de overheidsuitgaven aan consumptie en investeringen samen met één woord genoemd?*
- h) *Bedenk wat voor soort uitgaven het bedrag van € 74 miljard betreft. (Noem niet de aflossing en de rente op leningen.)*
- i) *Bereken het begrotingstekort van de overheid in procenten (2 decimalen) van het bruto nationaal inkomen tegen marktprijzen.*

De gezinnen ontvangen het netto nationaal inkomen tegen factorkosten. Hierover betalen de gezinnen € 50 miljard aan directe belastingen.

- j) *Hoe groot is het netto nationaal inkomen tegen factorkosten?*
- k) *Bereken de omvang van de besparingen door de gezinnen.*

Opgave H1-23

De door het CBS opgestelde nationale rekeningen vormen een boekhoudkundig overzicht van alle economische transacties in ons land, gedurende een bepaalde periode.

In een gesloten economie zonder overheid is het (netto) nationale inkomen 90 mld. euro. Door de bedrijven werd voor 60 mld. euro aan loon, voor 10 mld. aan interest en voor 5 mld. euro aan pacht uitgekeerd. Verder schreven de bedrijven voor 10 mld. af op het kapitaal. De totale bruto investeringen bedroegen 30 mld. euro, waarvan 25 mld. in vast kapitaal.

a) *Vul de nationale rekeningen in.*

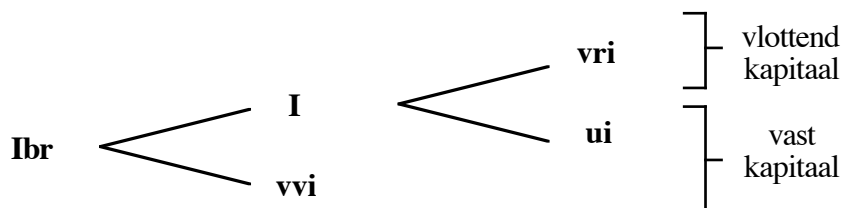
Nationale rekeningen:

Lasten	GEZINNEN		Baten
Consumptie	_____	Loon	_____
Besparingen	_____	Pacht	_____
		Interest	_____
		Winst	_____
	+		+
Netto nationale bestedingen	_____	Netto nationaal inkomen (factorkosten)	_____

Lasten	BEDRIJVEN		Baten
Loon	_____	Consumptie	_____
Pacht	_____	Netto investeringen:	_____
Interest	_____	- Voorraadinvesteringen	_____
Winst	_____	- Uitbreidingsinvesteringen	_____
Afschrijvingen	_____	Vervangingsinvesteringen	_____
	+		+
Bruto nationaal inkomen (factorkosten)	_____	Bruto nationaal inkomen (factorkosten)	_____

Lasten	VERMOGENSREKENING		Baten
Netto investeringen	_____	Besparingen	_____
Vervangingsinvesteringen	_____	Afschrijvingen	_____
	+		+
Bruto investeringen	_____	Reserveringen	_____

b) *Vul onderstaand investeringschema in.*

Opgave H1-24

Van een volkshuishouding zijn onderstaande kwantitatieve gegevens beschikbaar over het economische proces dat zich in een bepaalde periode heeft voltrokken. Alle bedragen luiden in miljarden geldeenheden.

- Netto nationale inkomen tegen factorkosten		323
- Uitgaven van bedrijven:	lonen en salarissen	163
- Ontvangsten van bedrijven:	uit leveranties aan gezinnen	239
	uit aankopen door overheid	30
	vervangingsinvesteringen	41
	uitbreidingsinvesteringen	23
- Uitgaven van de overheid:	lonen en salarissen	45
- Ontvangsten van de overheid:	directe belastingen v.d. gezinnen	49
	kostprijsverhogende belastingen	37
	minus kostprijsverlagende subsidies	
- Export		287
- Import		267

Verder geldt: (1) $Y = C + S + B$ en (2) $Y = C + I + O + E - M$

Y = (netto) nationaal inkomen (tegen marktprijzen)	E = export
C = consumptie van gezinnen	M = import
I = netto investeringen	S = besparingen van gezinnen
B = belastingontvangsten minus subsidies	O = overheidsbestedingen

- a) Los het model op door vergelijking (1) en (2) aan elkaar gelijk te stellen.
 b) Vul de nationale rekeningen op de volgende pagina in.

Nationale rekeningen:

Lasten	GEZINNEN	Baten
Consumptie		Lonen en salarissen:
Directe belastingen		- van bedrijven
Besparingen		- van de overheid
		Overig inkomen
	+	+

Lasten	BEDRIJVEN	Baten
Lonen en salarissen		Consumptie (van gezinnen)
Overig inkomen		Netto investeringen:
Import		- Voorraadinvesteringen
Kostprijs verhogende belastingen minus kostprijsverlagende subsidies		- Uitbreidingsinvesteringen
Afschrijvingen		Vervangingsinvesteringen
		Overheidsaankopen
		Export
	+	+

Lasten	OVERHEID	Baten
Lonen en salarissen		Directe belastingen (van gezinnen)
Overheidsaankopen bij bedrijven		Kostprijs verhogende belastingen minus kostprijsverlagende subsidies
Saldo overheidrekening		
	+	+

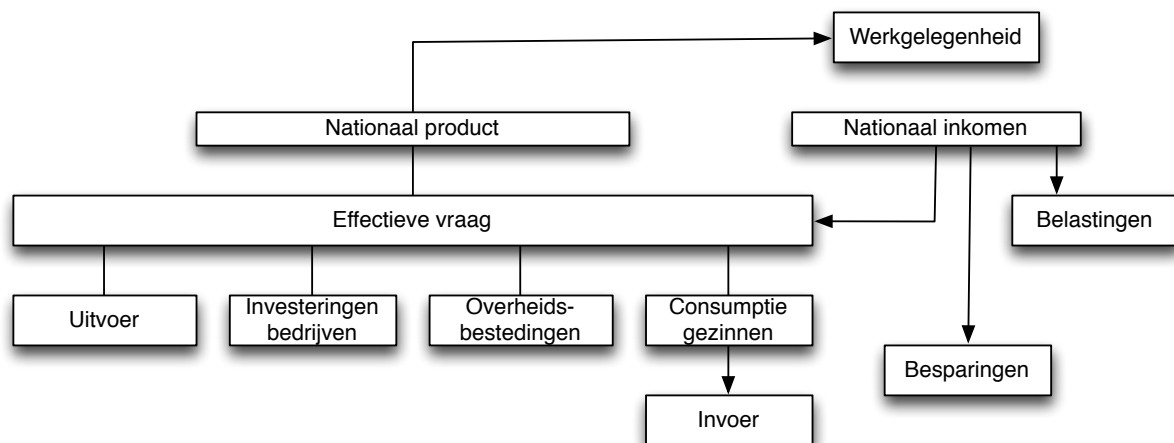
Lasten	BUITENLAND	Baten
Export		Import
		Saldo buitenland
	+	+

Lasten	VERMOGENSREKENING	Baten
Bruto investeringen		Besparingen gezinnen
Saldo buitenland		Afschrijvingen bedrijven
		Saldo overheidsrekening
	+	+

Opgave H1-25

Een politieke partij in een land stelt voor om in 2015 de overheidsbestedingen met 3% te verhogen om zo de werkgelegenheid te stimuleren. De partij maakt bij dit voorstel gebruik van berekeningen van het Planbureau waaruit blijkt dat een verhoging van de overheidsbestedingen met 1% uiteindelijk zal leiden tot een stijging van het nationaal product met 0,4%. Een econoom plaatst kritische kanttekeningen bij dit voorstel en signaleert dat er sprake is van een beleidsdilemma. Hij wijst daarbij op het feit dat de voorgestelde maatregel strijdig is met de doelstellingen die de partij heeft geformuleerd met betrekking tot het overheidstekort en het saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans.

De econoom baseert zijn kanttekeningen op het schema hieronder. De pijlen geven een oorzakelijk verband aan.

In dit land worden voor 2015 bij ongewijzigd beleid de volgende gegevens verwacht:

- nationaal product € 450 miljard
- gemiddelde arbeidsproductiviteit per arbeidsjaar € 36.000
- overheidsbestedingen € 120 miljard
- tekort lopende rekening betalingsbalans € 6 miljard
- marginale belastingdruk 0,28

Het nationaal product is gelijk aan het nationaal inkomen.

- a) Geef daarvoor de verklaring.
- b) Bereken met hoeveel arbeidsjaren de werkgelegenheid door de voorgestelde maatregel zal stijgen.
- c) Bereken met welk bedrag het overheidstekort door de voorgestelde maatregel zal stijgen.
- d) Beschrijf op basis het schema hoe het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans door de voorgestelde maatregel zal stijgen.